

Asia: VN/177/2024-UM-5

## **Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kehittyville maille myönnettävistä tuetuista investointiluotoista**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Tietosuojavaltuutetun lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kehittyville maille myönnettävistä tuetuista investointiluotoista

Tietosuojavaltuutettu toteaa, että ehdotettu laki käsittelee suurimmaksi osaksi sellaisia teemoja, kuten vientiluottojärjestelyiden myöntämistä ja valvontaa, jotka eivät kuulu sen toimivaltaan. Myöskään tulkintojen antaminen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetusta laista (621/1999, ”julkisuuslaki”) ei kuulu tietosuojavaltuutetun toimivaltaan.

HE-luonnoksessa todetaan, että viranomaisten välistä tietojenvaihtoa sääntelee julkisuuslaki, ja että salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta on säädettävä lailla, jos tietojen luovuttaminen ei ole jo mahdollista julkisuuslaissa säädettyjen poikkeusten nojalla.

Salassa pidettävät tiedot ovat kuitenkin myös henkilötietoja, jos ne liittyvät tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön.

HE-luonnoksessa ehdotetun lain 8 §:n 4 momentin mukaan ”luotonmyöntäjä on velvollinen antamaan ulkoministeriölle salassapitosäännösten estämättä ja muiden tietojen käyttöä koskevien säännösten estämättä pyydettäessä tietoja, jotka ovat tarpeen sen toteamiseksi, että tuettu investointiluotto on käytetty hyväksytyyn tarkoitukseen ja että sovittuja ehtoja on muutoin noudatettu”.

Salassapidon murtamiseksi on siten 8 §:ssä edellytetty, että nämä tiedot ovat tarpeen. Eli välttämättömyysvaatimuksen sijaan on katsottu riittäväksi, että tarpeellisuusvaatimus täyttyy.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään katsonut, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tietoja hallussaan pitävään viranomaiseen kohdistuvalla salassapitovelvollisuudella suojataan. Tietosuojavaltuutettu toivoo huomiota kiinnitettävän myös perustuslakiavaliokunnan lausuntokäytännössään esittämiin vaatimuksiin sääntelylle. Perustuslakivaliokunta on arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tietojensaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Tällöin tietojensaanti- ja luovuttamismahdollisuus on voinut liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus ”tietojen välttämättömyydestä” jonkin tarkoituksen kannalta. Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin.

Lisäksi ehdotetussa laissa salassa pidettävien tietojen vaihtamista sääntelevän 9 §:n 1 momentin mukaan ”ulkoministeriöllä on oikeus luovuttaa tietoja salassapitosäännösten ja muiden tietojen käyttöä koskevien säännösten estämättä Finnvera Oyj:lle sen suorittamia tuettuja investointiluottoja koskevien tehtävien hoitamista varten”. Ehdotetun 9 §:n 2 momentin mukaan ”ulkoministeriöllä on oikeus saada tietoja salassapitosäännösten ja muiden tietojen käyttöä koskevien säännösten estämättä Finnvera Oyj:ltä ja Valtiokonttorilta kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista annetun lain (1114/2000) nojalla hoidettavia korkotukiluottoja tai tämän lain nojalla hoidettavien tuettuja investointiluottoja koskevien tehtävien hoitamista varten”.

HE-luonnoksessa ei mainita kertaakaan henkilötietojen suojaa eikä sitä koskevaa sääntelyä, vaan ehdotetun lain 8 § ja 9 § käsittelevät tietojen luovutusta ”salassapitosäännösten ja muiden tietojen käyttöä koskevien säännösten estämättä”. Mahdollisesti tietosuojasääntelyn on ajateltu lukeutuvan näihin ”muihin tietojen käyttöä koskeviin säännöksiin” ja/tai säädöksiin, mutta tämä ei käynyt ilmi HE-luonnoksen perusteluista.

Tietosuojavaltuutettu toteaa tähän liittyen, että henkilötietojen suojassa ei sinänsä ole kyse tietojen salassapidosta, vaikkakin salassapidolla suojattava etu saattaakin yksityisyyden suoja osalta olla päällekkäinen henkilötietojen suojan kanssa. On syytä erottaa toisistaan systemaattisesti yhtäältä henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö ja toisaalta viranomaistoiminnan ja tietojen julkisuutta ja salassapitoa koskeva lainsäädäntö.

HE-luonnoksen sivulla 17 mainitaan kuitenkin salassa pidettävien tietojen vaihdosta, että ”[s]isällöllisesti salassa pidettävät investointiluottohankkeisiin liittyvät tiedot, joita julkisuuslakiin tai erityislainsäädäntöön perustuvasta salassapidosta huolimatta saattaa olla tarpeen vaihtaa, voivat liittyä esimerkiksi yritysten liikesalaisuuksiin tai rikoksesta epäiltyä koskeviin asiakirjoihin”. Viimeksi mainittujen asiakirjojen osalta on yksiselitteisesti kyse myös luonnollisen henkilön henkilötiedoista, minkä vuoksi tietosuojavaltuutettu toivoisi huomiota kiinnitettävän seuraaviin seikkoihin:

Rikoksesta epäiltyä koskevien asiakirjojen salassapito perustuu julkisuuslain 24 §:n 26 kohtaan, jonka mukaan ”salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä”, [-] asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksesta epäillyn, asianomistajan tai muun rikosasiaan liittyvän henkilön yksityiselämää liittyvistä arkaluonteisista seikoista samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksen uhrista, jos tiedon antaminen loukkaisi rikoksen uhrin oikeuksia tai hänen muistoaan tai läheisiään, jollei tiedon antaminen ole tarpeen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi”.

Rikoksesta epäiltyä koskevat asiakirjat sisältävät vähintään kyseisen luonnollisen henkilön henkilötietoja ja kuuluvat siten myös tietosuojasääntelyn soveltamisalaan. On myös tässä yhteydessä hyvä huomata, että nämä asiakirjat on mainittu HE-luonnoksen perusteluissa sivumennen ja esimerkinomaisesti ottamatta kantaa mahdollisiin muihin henkilötietoja sisältäviin asiakirjoihin, jotka saattavat myös olla tietojenvaihdon kohteena.

EU:n yleisen tietosuojasetuksen 10 artiklan mukaan ”rikostuomioihin ja rikoksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyvien henkilötietojen käsittely 6 artiklan 1 kohdan perusteella suoritetaan vain viranomaisen valvonnassa tai silloin, kun se sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säädetään asianmukaisista suojatoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi. Kattavaa rikosrekisteriä pidetään vain julkisen viranomaisen valvonnassa”.

Tietosuojavaltuutettu toteaa, että 10 artiklasta seuraa velvollisuus säätää lain tasolla rikoksiin liittyvästä henkilötietojen käsittelystä. Tästä johtuen saattaisi olla aiheellista harkita, voisiko ehdotetun lain tietojenvaihtoa koskeviin säännöksiin sisällyttää säännös rikostuomioihin ja rikoksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyvien henkilötietojen käsittelystä.

Tietosuojavaltuutettu haluaa lisäksi kiinnittää tässä yhteydessä huomiota kansallisen tietosuojalain (1050/2018) 7 §:ään, jossa säädetään rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvästä henkilötietojen käsittelystä:

7 § Rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvä käsittely

Tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettuihin rikostuomioihin ja rikoksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyviä henkilötietoja saa käsitellä, jos:

1) käsittely on tarpeen oikeusvaateen selvittämiseksi, laatimiseksi, esittämiseksi, puolustamiseksi tai ratkaisemiseksi; tai

2) tietoja käsitellään 6 §:n 1 momentin 1, 2 tai 7 kohdassa säädettyssä tarkoituksessa.

Mitä 6 §:n 2 momentissa säädetään toimenpiteistä rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi, sovelletaan myös käsiteltäessä tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettuja henkilötietoja.

Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa [erityisten henkilötietoryhmien käsittelykiellosta] ei sovelleta tietojen käsittelyyn, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Kun luetaan tietosuojalain 6 §:ää ja 7 §:ää yhdessä, voidaan todeta, että muun muassa rikostuomioihin ja rikoksiin liittyviä henkilötietoja saa käsitellä, jos siitä säädetään laissa ja jos käsittely johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä.

Lopuksi tietosuoja-valtuutettu ehdottaa lainsäätäjää harkitsemaan, olisiko HE-luonnokseen aiheellista lisätä säännökset siitä, mikä tai mitkä siinä mainituista oikeushenkilöistä ovat rekisterinpitäjän asemassa silloin kun ne käsittelevät luonnollisten henkilöiden henkilötietoja. Eli mikä tai mitkä ovat ne tahot, jotka tosiasiallisesti määrittävät henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Ymmärrettävästi ehdotetun lain aihepiiri on sellainen, että käsiteltävät tiedot ovat suureksi osaksi erityyppisten oikeushenkilöiden tietoja, mutta voinee silti pitää todennäköisenä, että niissä on kuitenkin usein myös luonnollisten henkilöiden henkilötietoja.

Heino Mari  
Tietosuoja-valtuutetun toimisto